

Mål C-504/19**Sammanfattning av begäran om förhandsavgörande enligt artikel 98.1 i domstolens rättegångsregler****Datum för ingivande:**

den 2 juli 2019

Domstol som begär förhandsavgörande:

Tribunal Supremo (Spanien)

Datum för beslutet att begära förhandsavgörande:

den 25 juni 2019

Klagande:

Banco de Portugal

Fondo de Resolución

Novo Banco, S.A.

Motpart:

VR

Saken i det nationella målet

Överklaganden av den dom genom vilken Audiencia Provincial (provinsdomstol) fastställde den dom som hade meddelats i första instans, som innebar att Novo Banco förpliktades att till käranden återbetala det belopp som investerats enligt ett avtal som käranden ingått med Banco Espírito Santo, S.A. Sucursal en España, för att förvärva preferensaktier i det isländska företaget Kaupthing Bank.

Syfte med och rättslig grund för begäran om förhandsavgörande

Det rör sig om att fastställa huruvida den grundläggande rätten till ett effektivt rättsmedel och rättssäkerhetsprincipen, vilka erkänns i unionsrätten, utgör hinder för att en ändring, av de rättsliga bestämmelserna som de portugisiska myndigheterna antagit genom ett beslut i augusti 2014, som införts i efterhand genom ett beslut i december 2015, i samband med sådana åtgärder för att

rekonstruera kreditinstitut som föreskrivs i direktiv 2001/24 tillämpas så, att ändringen retroaktivt påverkar pågående domstolsförfaranden som inletts före antagandet av det senare beslutet.

Fråga som har hänskjutits för förhandsavgörande

Är en tolkning av artikel 3.2 i direktiv 2001/24/EG enligt vilken ett beslut av en behörig förvaltningsmyndighet i hemlandet ska erkännas ha verkan utan vidare formaliteter i domstolsförfaranden som pågår i andra medlemsstater, när beslutet syftar till att de rättsliga bestämmelser som gällde när förfarandena inleddes ska ändras med retroaktiv verkan och innebär att domar som inte följer bestämmelserna i det nya beslutet saknar verkan, förenlig med den grundläggande rätten till ett effektivt rättsmedel i artikel 47 i EU-stadgan om de grundläggande rättigheterna, rättsstatsprincipen i artikel 2 i fördraget om Europeiska unionen och rättssäkerhetsprincipen?

Anförda unionsbestämmelser

Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna

Artikel 47 första stycket

Fördraget om Europeiska unionen

Artikel 2

Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/24/EG av den 4 april 2001 om rekonstruktion och likvidation av kreditinstitut

Artikel 3.2

Anförda nationella bestämmelser

Nationell rätt i värdlandet (Spanien)

Ley 6/2005, de 22 de abril, sobre saneamiento y liquidación de las entidades de crédito (lag 6/2005 av den 22 april 2005 om rekonstruktion och likvidation av kreditinstitut), som innebär införlivande av direktiv 2001/24

Artikel 19, med rubriken ”Verkan och offentliggörande i Spanien av vidtagna rekonstruktionsåtgärder och likvidationsförfaranden”, har följande lydelse:

När ett kreditinstitut som är auktoriserat i en medlemsstat i Europeiska unionen och som har minst en filial eller tillhandahåller tjänster i Spanien har vidtagit en rekonstruktionsåtgärd eller inlett ett likvidationsförfarande, ska nämnda åtgärd eller förfarande ha full verkan i Spanien utan vidare formaliteter så snart som

åtgärden eller förfarandet får verkan i den medlemsstat där åtgärden vidtagits eller förfarandet inlett.”

Nationell rätt i värdlandet (Portugal)

Decreto-ley n.º 298/92, de 31 de diciembre, por el que se aprueba el Regime Geral das Instituições de Crédito e Sociedades Financeiras (lagdekret nr 298/92 av den 31 december 1992 om allmänna bestämmelser om kreditinstitut och finansbolag), artikel 145, som innebär införlivande av direktiv 2001/24

Portugals centralbanks beslut av den 3 augusti 2014

Portugals centralbanks beslut av den 29 december 2015

Kortfattad redogörelse för de faktiska omständigheterna och förfarandet i det nationella målet

- 1 Banco Espírito Santo, S.A. (nedan kallat BES) är ett portugisiskt företag som i Spanien drev sin verksamhet enligt bolagsändamålet genom en filial.
- 2 Den 10 januari 2008 ingick VR vid Bilbao de Banco Espírito Santo, S.A. Sucursal en España bankkontor köp av preferensaktier i det isländska företaget Kaupthing Bank, för vilket hon betalade 166 021 euro.
- 3 Mot bakgrund av den allvarliga kris som hade drabbat BES beslutade bolagsstyrelsen i Banco de Portugal (nedan kallad Portugals centralbank) om vissa ”resolutionsåtgärder” – såsom den benämnde åtgärderna – genom ett beslut av den 3 augusti 2014, som ändrats genom ett annat beslut av den 11 augusti 2014 (nedan kallat Portugals centralbanks beslut av den 3 augusti 2014), enligt artikel 145.º-C och följande i de allmänna bestämmelser om kreditinstitut och finansbolag som antagits genom lagdekret nr 298/92 av den 31 december 1992 och som ändrats genom flera senare lagdekret.
- 4 Nämnda beslut innebar att det skulle inrättas en ”brobank”, Novo Banco, S.A. (Nedan kallad Novo Banco), till vilket BES verksamhet delvis överläts, genom vilket BES tillgångar, skulder och andra poster som anges i bilaga 2 till beslutet överfördes till det nya övertagande företaget. När BES filial i Spanien blev Novo Bancos filial, bibehöll Novo Banco affärsrelationen med VR, som en följd av tillgångarnas överföring, nämligen med avseende på förvaring och förvaltningen av de värdepapper som tvisten avser, och den fortsatte att ta ut den periodiska provisionen enligt nämnda avtal.
- 5 I februari 2015 väckte VR talan mot Novo Banco, S.A. Sucursal en España. Hon yrkade, i första hand, att det skulle fastställas att ordern om köp av preferensaktier i Kaupthing Bank skulle förklaras ogiltig, på grund av ett felaktigt samtycke, och att Novo Banco skulle förpliktas att till henne återbetala de 166 021 euro som investerats eller, i andra hand, att nämnda avtal skulle hävas på grund av

bankinstitutets bristande fullgörelse av sina omsorgs-, lojalitets- och informationskyldigheter och att bankinstitutet skulle förpliktas att betala skadestånd till henne med 166 021 euro. Novo Banco bestred talan och gjorde gällande att det saknades passiv legitimation, eftersom det ansvar banken avkrävdes avsåg något som inte hade överförts till den enligt Portugals centralbanks beslut av den 3 augusti 2014. Det angavs i bilaga 2 till detta beslut att allt ansvar gentemot tredje män som motsvarade BES skulder eller andra poster skulle övergå på Novo Banco, med undantag av *”ansvar eller ersättningsgrundande förpliktelser som särskilt följer av bedrägeri eller åsidosättande av tillsynsrelaterade, straff- eller förvaltningsrättsliga bestämmelser eller beslut”*, som betraktades som *”skulder som var uteslutna”* från övergången.

- 6 Juzgado de Primera Instancia de Vitoria (Förstainstansdomstolen i Vitoria) biföll talan genom dom av den 15 oktober 2015, med motiveringen att de skulder som saken i målet avsåg hade överförts till Novo Banco enligt Portugals centralbanks beslut av den 3 augusti 2014. Nämda domstol ansåg att det hade förekommit ett felaktigt medgivande, eftersom käranden, som var 68 år när hon ingick avtalet och saknade ekonomisk utbildning, inte hade informerats korrekt av BES om beskaffenheten av och riskerna med de preferensaktier som hon förvärvade. Domstolen förklarade således avtalet ogiltigt på grund av ett felaktigt medgivande och förpliktade Novo Banco att till käranden återbetala de 166 021 euro som hade betalats preferensaktierna.
- 7 Novo Banco överklagade domen. Banken framhöll att det saknades passiv legitimation, eftersom det ansvar som avkrävdes alltså var hänförligt till BES tillgångar och skulder. Genom skrivelse som gavs in den 26 januari 2016 kompletterade banken handlingarna i målet med två beslut som Portugals centralbank hade antagit den 29 december 2015 (nedan kallade besluten från Portugals centralbank av den 29 december 2015). Det angavs i besluten att något ansvar inte skulle övergå på Novo Banco till följd av *”Obligationer, garantier, ansvar eller ersättningsgrundande förpliktelser som åtagits vid saluföring, finansförmedling, förfarande för ingående av avtal och distribution av finansiella instrument som utfärdats av ... institut”*.
- 8 I besluten angavs även att BES skulder som inte hade överförts till Novo Banco särskilt utgjordes av *”alla ersättningar som hade samband med bristande uppfyllelse av ... avtal som ingåtts före den 3 augusti 2014”* och *”alla ersättningar och krediter som följer av att transaktioner som BES genomfört som leverantör av finansiella tjänster och investeringar har annullerats”* samt *”varje ansvar som omfattats av något av de förfaranden som anges i bilaga I”*, som syftade på flera domstolsförfaranden som pågick i flera stater, däribland det förfarande som inleddes på VR:s begäran.
- 9 I de ovannämnda besluten från Portugals centralbank av den 29 december 2015 angavs slutligen att *”i den mån tillgångar, skulder eller andra poster ... alltså*

omfattades av BES tillgångar och skulder, men faktiskt hade överförts till Novo Banco, ska dessa tillgångar, skulder eller andra poster härmed återföras från Novo Banco till BES, med verkan från den 3 augusti 2014.

- 10 Portugals centralbank motiverade ändringarna i sina beslut med behovet av att, såsom beslutsmyndighet, säkerställa en säker definition av ”överföringens avgränsning”, och därmed att den beslutsåtgärd som tillämpas på BES blir effektiv, inför flera sinsemellan avvikande domstolsavgöranden om de tillgångar, skulder och andra poster som överförts från BES till Novo Banco.
- 11 Audiencia Provincial (provinsdomstol) ogillade emellertid överklagandet och fastställde den dom som hade meddelats i första instans.
- 12 Novo Banco överklagade domen från Audiencia Provincial (provinsdomstol) som ett extraordinärt rättsmedel på grund av förfarandefel och, därutöver, som ett vanligt överklagande. Den hänskjutande domstolen har beslutat att ta upp båda målen till prövning.

Parternas huvudargument i förfarandet vid den nationella domstolen

- 13 Klagandena i målen om överklagande har anfört att Novo Banco saknar passiv legitimation. Det har nämligen inte förekommit någon överföring av vare sig den skuld eller det ansvar som åligger BES och det ansvar som skulle ha kunnat uppkomma till följd av att avtalet om preferensaktier i Kaupthing Bank hävts har i vart fall fortsatt att omfattas av BES rättsliga sfär. De har härvidlag åberopat de båda besluten från Portugals centralbank av den 29 december 2015 som nämnts ovan.
- 14 Klagandena har grundat sig på lagbestämmelsen om att besluten från den behöriga förvaltningsmyndigheten i hemlandet ska ha verkan ”utan vidare formaliteter” i övriga medlemsstater, för att hävda att yrkandena mot Novo Banco inte ska avgöras enligt de rättsliga bestämmelser som gällde då talan väcktes, utan enligt de ändringar som införts genom besluten från Portugals centralbank av den 29 december 2015, vilka beslutats efter det att förfarandet i första instans inletts och efter det att domen i det målet meddelats. Klagandena har slutligen anfört att även om Novo Banco skulle ha dömts genom en lagakraftvunnen dom, en sådan i vart fall inte skulle ha någon verkan eftersom en sådan skuld för Novo Banco hade överförts på BES genom den behöriga förvaltningsmyndigheten i hemlandet, trots att ett domstolsförfarande pågick.
- 15 För att visa sitt intresse av att delta i målet har Fondo de Resolución (nedan kallad resolutionsfonden), en portugisisk offentligrättslig juridisk person som beviljar ekonomiskt stöd för de resolutionsåtgärder som Portugals centralbank beslutar om, hänvisat till försäljningen av 75 procent av Novo Bancos bolagskapital till en investeringsfond genom en transaktion som inletts i januari 2016. I försäljningsavtalet återgavs innehållet i ett tredje beslut från Portugals centralbank av den 29 december 2015 (Beslut om ”Utjämning”), enligt vilket

resolutionsfonden åtog sig att, på vissa villkor, kompensera Novo Banco för domstolsavgöranden som meddelades mot banken och som inte följde den avgränsning av tillgångar och skulder som definierats i de båda besluten av den 29 december 2015. Klagandena har även önskat att tolkningsfrågan ska hänskjutas till Europeiska unionens domstol.

Kortfattad redogörelse för skälen till att förhandsavgörande begärs

- 16 Bildandet av Novo Banco som en ”brobank” och överföringen till denna av BES tillgångar och skulder reglerades, vid den tidpunkt då VR väckte talan mot banken, i Portugals centralbanks beslut av den 3 augusti 2014, som hade antagits enligt de nationella bestämmelserna om införlivande av direktiv 2001/24.
- 17 Förevarande domstol fann i dom nr 678/2018 av den 29 november 2018, som det har hänvisats till i ett liknande mål, att skulder som motsvaras av ansvar som följer av bristande avtalsuppfyllelse, särskilt med avseende på informations- och rådgivningsskyldigheter vid investeringar, hade överförts från BES till Novo Banco, eftersom sådant ansvar inte omfattades av de undantag som avsågs i Portugals centralbanks beslut av den 3 augusti 2014. Förevarande domstol ansåg nämligen att ersättning för bristande avtalsuppfyllelse inte motsvarades av ansvar som följer av bedrägeri eller åsidosättande av tillsynsrelaterade, straff- eller förvaltningsrättsliga bestämmelser eller beslut.
- 18 Vad beträffar besluten från Portugals centralbank av den 29 december 2015, kan ett förvaltningsbeslut som antagits efter det att ett förfarande inletts inte tillåtas att ändra villkoren för förfarandet, såsom de fastställts när förfarandet inleddes. Det föreskrivs dessutom i artikel 10.2 e i direktiv 2001/24 att hemlandets lag ska avgöra särskilt ”likvidationsförfarandets verkan på förfaranden som inletts av enskilda borgenärer, *med undantag för pågående rättegångar* enligt artikel 32”. I förevarande mål har klagandena emellertid grundat sig på besluten från Portugals centralbank av den 29 december 2015 vilka, trots förklaringen om att de syftar till att ”klargöra” Portugals centralbanks beslut av den 3 augusti 2014, i själva verket medför att detta beslut ges en ny lydelse med retroaktiv verkan från den dag då beslutet trädde i kraft, såsom framgår av de förstnämnda beslutens lydelse, som återges i punkt 7 ovan.
- 19 Oberoende av den omständigheten att de resolutionsåtgärder som vidtogs enligt Portugals centralbanks beslut av den 3 augusti 2014 utgjorde, såsom Portugals centralbank och resolutionsfonden har hävdad, sådana rekonstruktionsåtgärder som avses i avdelning II i direktiv 2001/24 och inte ett likvidationsförfarande enligt avdelning III i direktivet – se EU-domstolens dom av den 19 juli 2016, Kotnik m.fl., C-526/14, EU:C:2016:570, punkterna 111–114 – varför avdelning III i direktivet inte är tillämpligt, är det enligt förevarande domstol tveksamt huruvida den omständigheten att besluten från Portugals centralbank av den 29 december 2015 ska ha verkan utan vidare formaliteter i andra medlemsstater,

såsom klagandena har hävdad, är förenlig med de grundläggande bestämmelserna och allmänna principerna i unionsrätten.

- 20 Dessa tvivel avser varken den omständigheten att ett beslut av en behörig myndighet kan ha retroaktiv verkan – se EU-domstolens dom av den 24 oktober 2013, LBI, C-85/12, EU:C:2013:697 – eller den omständigheten att vissa skulder som först överförts till Novo Banco därefter kan ha återförts till BES.
- 21 De tvivel som uppkommit avser klagandenas påstående att ändringarna av de rättsliga bestämmelser som gäller för rekonstruktionsåtgärder ska erkännas i pågående domstolsförfaranden som inletts före det att besluten från Portugals centralbank av den 29 december 2015 antagits. I sådana förfaranden prövas just frågan om de tillgångar och skulder som faktiskt överförts till Novo Banco och om den passiva legitimation som banken därmed har enligt de rättsliga bestämmelser som var i kraft vid den tidpunkt då talan väcktes.
- 22 Klagandenas argument skulle leda till att en dom som går dem emot i förevarande mål inte hade någon praktisk verkan, eftersom de skulder som först överförts från BES till Novo Banco skulle återföras enligt besluten från Portugals centralbank av den 29 december 2015.
- 23 Den grundläggande rätten till ett effektivt rättsmedel erkänns även i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna och förevarande domstol anser det vara tveksamt huruvida den verkan som klagandena tillskriver besluten från Portugals centralbank av den 29 december 2015 är förenlig med denna rättighet.
- 24 I domen av den 15 oktober 1987, Union nationale des entraîneurs et cadres techniques professionnels du football (Unectef)/ Georges Heylens m.fl., 222/86, EU:C:1987:442, slog domstolen fast att i samband med säkerställande av rätten till ett effektivt rättsmedel ska de berörda ha möjlighet att med kännedom om samtliga omständigheter kunna avgöra huruvida det finns anledning att väcka talan vid domstol. I förevarande fall inledde käranden ett mål mot Novo Banco och gjorde gällande ansvar som hade överförts till nämnda bank enligt Portugals centralbanks beslut av den 3 augusti 2014. Därmed uppkom även kostnader för käranden.
- 25 Europadomstolen för de mänskliga rättigheterna har i domen av den 19 mars 1997, Hornsby mot Grekland slagit fast att den rättighet som erkänns i artikel 6.1 i Europakonventionen för de mänskliga rättigheterna skulle bli illusorisk om det enligt signatärstaternas nationella rätt var tillåtet att en lagakraftvunnen dom genom vilken en rättegång avslutats blev verkningslös och inte kunde verkställas, vilket skulle inträffa om besluten från Portugals centralbank av den 29 december 2015 tillskrevs den verkan som klagandena har förespråkat, och om förvaltningsmyndigheten i Portugal tilläts att avgöra huruvida det i ett domstolsavgörande har gjorts en korrekt tolkning av begreppet

”överföringens avgränsning” enligt Portugals centralbanks beslut av den 3 augusti 2014.

- 26 Det är slutligen tveksamt huruvida det är förenligt med rättssäkerhetsprincipen att den behöriga förvaltningsmyndigheten – efter det att VR har väckt talan mot Novo Banco, i egenskap av ”brobank” som övertagit en del av BES tillgångar och skulder enligt de rättsliga bestämmelser som angetts genom de relevanta resolutionsåtgärderna, på den grunden att ansvar har övergått på banken som är svarande – kan ändra dessa rättsliga bestämmelser med verkan i nämnda domstolsförfarande, även när dom redan har meddelats i första instans, och kan fränkänna en lagakraftvunnen dom verkan.

ARBETSDOKUMENT